

УДК 351.85.304

П. К. Ситник,
д. філос. н., професор, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики,
Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-8361-888X

В. М. Купрійчук,
д. держ. упр., доцент, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики,
Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ
ORCID ID: 0000-0001-7229-1749

В. В. Карлова,
д. держ. упр., доцент, професор кафедри публічної політики та політичної аналітики,
Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ
ORCID ID: 0000-0001-5945-2253

Р. А. Небожук,
к. держ. упр., доцент кафедри соціальної і гуманітарної політики,
Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-5825-8288

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.2.89

ПРИНЦИПИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ

P. Sytnyk,
Doctor of Philosophy, Professor,
Professor of the Department of Social and Humanitarian policies,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine
V. Kupriichuk,
Doctor of Sciences in Public Administration,
Professor of the Department of Social and Humanitarian policies,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine
V. Karlova,
Doctor of Sciences in Public Administration,
Professor of the Department of Public policy and political analytics,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine
R. Nebozhuk,
PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department Social and Humanitarian Politic,
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

PRINCIPLES OF DECENTRALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CULTURAL SPHERE

У контексті впровадження реформи державного управління на порядку денному стоїть завдання визначення концептуальних засад децентралізації культурної політики, яка пов'язана із комплексом складних фінансових і організаційних проблем. Громадам варто надати можливості самостійно вирішувати проблеми збереження місцевих національно-культурних та етнографічних традицій, визначати шляхи розвитку закладів культури. За центральною владою мають бути закріплені повноваження з реалізації загальнодержавних програм культурного поступу та утримання об'єктів національного значення. Водночас децентралізація не повинна бути засобом політичних спекуляцій і загрожувати єдності культурного простору.

Для забезпечення повноцінного розвитку культурної сфери необхідною умовою є організація та здійснення державного управління на засадах чітко визначених принципів, які є регулятивними настановами, що пов'язують мету зі способами її досягнення, вказують на можливі або ж необхідні шляхи, механізми, засоби реалізації поставленої мети в розвитку культури.

Децентралізація державного управління у сфері культури не має бути самоціллю. Світовий досвід свідчить про те, що запозичення управлінських моделей (від тих, що передбачають розгалужену та ієрархізовану системи державних органів з питань культури, до тих, де аналогічні функції виконують недержавні або напівдержавні автономні структури) може дати позитивний результат, якщо воно здійснюється критично і вибірково, з урахуванням конкретних економічних та політичних умов країни, притаманних їй традицій взаємодії суспільства і влади.

Перспективним напрямом децентралізації є більш широке залучення до діяльності в культурному секторі неурядових, у тому числі благодійних організацій із передачею їм частини наглядових, управлінських та інших повноважень. Культурна політика в умовах децентралізації містить пози-

тивні чинники, однак несе чимало викликів. Позитивним є те, що регіональні та місцеві органи влади отримують додаткові важелі й ресурси для підтримки культурного процесу. Водночас виклики полягають у тому, щоб забезпечити рівний доступ до культурних послуг мешканців сілі малих міст, зберегти базову інфраструктуру закладів культури у формуванні нових об'єднаних територіальних громад.

Для забезпечення культурного розвитку в умовах децентралізації необхідним є оновлення законодавчої бази з метою модернізації інфраструктури базового рівня та посилення інноваційного потенціалу культурної політики. Активізація реформ у сфері управління культурою в умовах децентралізації сприятиме формуванню міцних засад для об'єднання українського суспільства та нейтралізації існуючих та можливих загроз гуманітарній безпеці.

In the context of implementing public service, the task on the agenda is to define a conceptual framework for the decentralization of cultural policy as it relates to a set of complex financial and organizational challenges. It must be given an opportunity for communities to solve their problems by keeping their own local ethnic, cultural and ethnographic traditions, and to define ways for the development of cultural establishments. The central authority must have the power to implement the National Program for cultural development and maintaining items of national importance. At the same time, decentralization should not be a vehicle for political speculation that threatens cultural unity.

To ensure the full development of the cultural sphere, the necessary condition is the organization and implementation of public administration on the principles of clearly defined principles, which are regulatory settings that connect the goal with the ways to achieve it, indicate possible or necessary ways, mechanisms, means of realizing the goal in the development of culture.

The decentralization of public administration of the cultural sphere shouldn't be of itself an end. Global experience indicates that indicates that borrowing Management models (from those providing extensive hierarchical systems of public authorities for cultural customs, and to those with similar functions non-state or parastatal autonomous functions) can yield positive results if carried out critically and selectively, particularly within the specific and economic environments of the country's inherent traditional interactions with society and the authorities.

A possible direction of decentralization is the greater involvement of activities of non-governmental cultural organizations, including charities, with the transfer of half of supervisory, managerial and other authorities. Cultural policies in decentralized conditions do contain enabling factors but still experience quite a few challenges. On the positive side, regional and local authorities receive additional tools and resources to support cultural processes. At the same time, challenges lie in ensuring equal access to cultural services to people living in villages and small cities and to keep the basic infrastructures of cultural institutions when forming new territorial communities.

For cultural development in such a decentralized environment, there is a need for the modernization on a legislative basis in order to upgrade infrastructure to a basic level and to increase the innovative potential of cultural policy. Revitalizing management reforms of cultural areas in a decentralized environment will provide the formation of a solid foundation to unite Ukrainian society and neutralize existing and potential threats to the security of humanity.

Ключові слова: принципи, децентралізація, державне управління, центральні органи влади, культурна політика, культурний простір, культура.

Key words: principles, decentralization, public administration, authorities, cultural policy, cultural sphere, culture.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ефективна децентралізація державного управління є результатом переосмислення сутності, функціоналу та особливості взаємодії як на загальнонаціональному, так і на регіональному і місцевому рівнях низки публічних політик, серед яких культурна політика відіграє першорядну роль, оскільки спрямована на розв'язання безпосередніх життєвих проблем людини, спільнот людей та суспільства загалом. Для України формування і реалізація дієвої культурної політики є важливим завданням ще й тому, що з урахуванням зовнішніх загроз та внутрішніх викликів, які постали перед державою після Революції Гідності, а також попри необхідність одночасного здійснення низки невідкладних суспільних реформ та обмеженість ресурсів на їх проведення, потрібно віднайти такі рішення, які в короткі терміни забезпечили б істотне підвищення рівня життя людей, якомога повніше задоволення їхніх духовно-культурних інтересів та потреб.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед вітчизняних дослідників, які порушували проблеми децентралізації у тих чи інших аспектах державного управління, слід, насамперед, назвати В. Авер'янова, В. Борденюка, Є. Бородіна, М. Іжу, Ю. Кальниша, В. Кравченка, В. Куйбіду, В. Малиновського, А. Мельничука, С. Романюка, О. Руденко, С. Серьогіна В. Толкованова та ін.

На вивченні різних складових теорії та історії державного управління, у тому числі в галузі культури, концентрують свою увагу сучасні дослідники: В. Бакуменко, М. Білинська, Л. Гонюкова, Л. Гаєвська, В. Князев, В. Карлова, В. Луговий, В. Майборода, І. Надольний, П. Надолішний, П. Петровський, І. Розпутенко, В. Скуратівський, В. Трощинський та ін.

Грунтовний аналіз сутності теоретичних засад та конкретних напрямів реалізації культурної політики Ук-

раїнської держави характерний для робіт В. Андрущенка, О. Валевського, В. Верстюка, Є. Головахи, В. Даниленка, І. Дзюби, В. Євтуха, М. Жулинського, М. Кармазіної, М. Поповича, О. Рафальського, О. Реєнта, О. Рубльова, М. Рудакевич, Є. Сверстюка, В. Смолія, Г. Чміль, С. Чукут, В. Шинкарука та ін. У своїх працях наукові та культурні діячі спеціальну увагу присвячують з'ясуванню державотворчого потенціалу української національної ідеї, гуманітарної політики щодо розвитку суспільної свідомості, культури, освіти, науки, релігії і церкви, гуманістичних засад етнопатриотичної політики держави.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є наукове обґрунтування змісту та особливостей децентралізації державного управління у сфері культури

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасна культурна політика, як і політика в інших сферах суспільного життя, реалізується в умовах трансформації центральних органів влади та децентралізації управління. На порядку денному стоять питання розмежування повноважень та відповідальності між центральними органами та структурами місцевого самоврядування стосовно реалізації культурної політики.

Для забезпечення повноцінного розвитку культурної сфери необхідною умовою є організація та здійснення державного управління на засадах чітко визначених принципів, які є регулятивними настановами, що пов'язують мету зі способами її досягнення, вказують на можливі або ж необхідні шляхи, механізми, засоби реалізації поставленої мети в розвитку культури [1].

Найважливішим принципом удосконалення державного управління у сфері культури, на наш погляд, є принцип оптимального поєднання централізації і децентралізації управлінської діяльності у цій сфері. Саме він передбачає чіткий розподіл функцій, повноважень і відповідальності між місцевими, регіональними і центральними органами управління у сфері культури, усуває дублювання функцій, підвищує координацію дій усіх суб'єктів управлінської діяльності, створює умови для прийняття раціональних і ефективних управлінських рішень. А тому, більші можливості у формуванні та здійсненні політики у сфері культури надаються суб'єктами культурно-мистецького життя на регіональному і місцевому рівнях. Це зумовлено, зокрема, тим, що культурне життя в усій своїй різноманітності, навіть якщо його окремі аспекти мають загальнонаціональне значення, функціонує і розвивається в конкретних містах, селах та регіонах. Тут живуть творці культурних цінностей і мешкають їх споживачі, що складаються з різних етнічних, субкультурних груп, які мають свої культурні інтереси і потребують їх задоволення. Різні території, місцевості різняться між собою історико-культурними, мовними, релігійними особливостями. Сьогодні, як ніколи, зрозуміло, що саме на регіональному і місцевому рівнях найбільше перехрещуються культурні інтереси та потреби різних субкультурних, етнічних груп, простежуються конкретні проблеми культурної сфери і можливі альтернативні варіанти їх розв'язання. Отже, й управління у сфері культури має бути максимально де-

централізованим і наближеним до того рівня, на якому відбуваються основні процеси культурно-мистецького життя [4].

Наступний принцип децентралізації державного управління у сфері культури — це принцип чіткого розподілу функцій між центральними органами державної влади і органами місцевого самоврядування, який передбачає передання основних функцій управління у сфері культури на місця, розширює повноваження регіональних і місцевих органів державного управління, посилює їхню відповідальність за розвиток культурної сфери. Результатом автономії повноважень місцевих органів влади щодо розв'язання проблем культурного розвитку на своєму рівні є не лише зменшення частогусто невиправданого впливу центру на щоденну діяльність органів влади місцевого рівня, але й посилення ініціатив останніх, їх активності та співпраці з різними суб'єктами культурної діяльності, що сприяє демократизації всієї системи управління у сфері культури. Водночас розподіл компетенцій має відбуватися за принципом, коли на більш високий рівень управління передаються лише ті функції, які не можуть бути ефективно реалізовані на нижчому [2].

В управлінській діяльності у сфері культури є й такі завдання, вирішення яких можливе лише на загальнодержавному рівні. Для того щоб цілеспрямовано вирішувати стратегічні питання культурного розвитку, необхідно спиратися на відповідну концепцію розвитку національної культури. Розробити таку концепцію можна лише на центральному рівні, де, як правило, сконцентрований основний науковий, експертний потенціал, здатний забезпечити обґрунтування теоретичних проблем, провести необхідні дослідження соціокультурної ситуації в країні чи в окремих регіонах [3].

На центральному рівні управління у сфері культури мають здійснюватися головні функції реалізації державної політики, які забезпечують вирішення стратегічних завдань культурного розвитку, а саме: розробка наукових основ державної політики у сфері культури; організація наукових досліджень, у тому числі й дослідження соціокультурної ситуації в країні; забезпечення підготовки і підвищення кваліфікації кадрів для закладів та організацій культури і мистецтва; організація і здійснення культурних зв'язків із зарубіжними країнами; забезпечення єдиного культурного простору; фінансова допомога регіонам, які не мають достатніх власних ресурсів для здійснення пріоритетних програм культурного розвитку, за рахунок коштів державного бюджету; законодавче забезпечення умов для розвитку культури; виявлення й утримання пам'яток культури, інших культурних цінностей загальнонаціонального значення, які є в регіонах; розробка і здійснення державних програм для їх підтримки і використання.

Як вже зазначалося, згідно з принципом децентралізації державного управління, основні питання розвитку і функціонування сфери культури мають вирішуватися на місцевому і регіональному рівнях. Відповідно до цього потребують розширення й завдання та функції органів державного управління на місцях. Управлінська діяльність цих органів повинна максимально бути спрямованою на вирішення основних завдань щодо створення необхідних умов для відродження, збережен-

ня і розвитку національної культури, етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин, які проживають у регіоні (області чи районі). Принципово важливим має бути визначення пріоритетів регіонального культурного розвитку, узгодження інтересів усіх суб'єктів культурної діяльності відповідного регіону чи території [5].

Не менш значним принципом децентралізації державного управління у сфері культури, а водночас й головною метою децентралізації, є принцип забезпечення доступності до культурної творчості найширших верст населення. Цей принцип передбачає залучення до розробки та реалізації регіональних програм культурного розвитку, управлінських рішень громадських організацій, організацій культури, національно-культурних товариств регіону, орієнтує на забезпечення доступу до культурно-мистецьких цінностей соціально незахищених верств населення, підтримку митців, творчої молоді, розв'язання специфічних проблем культурного розвитку регіону тощо.

Децентралізація державного управління у сфері культури має здійснюватися також на основі принципу демократизації управлінської діяльності, що спирається на розвиток самодіяльності громадян та активну участь у розв'язанні проблем культурного життя культурно-мистецьких товариств, творчих спілок, асоціацій тощо. Зазначений принцип передбачає встановлення оптимального співвідношення цілеспрямованих управлінських впливів, співробітництва, співуправління і самоуправління у сфері культури, запровадження конструктивного діалогу і тісної співпраці між органами державної влади й управління та громадськістю, їх взаємодії у вирішенні питань культурного розвитку, що відповідає специфіці культурної сфери, особливостям її розвитку [4].

Наступним важливим принципом децентралізації державного управління у сфері культури є принцип бережливого ставлення до національної культурної спадщини та гармонійного поєднання її надбань з сучасними духовними процесами і тенденціями в Україні й світі.

Духовні надбання попередніх поколінь мають подвійне значення для сучасності: по-перше, вони є предметами духовного споживання, джерелом духовної насолоди людей, а по-друге, духовні здобутки національної історії є нетлінними носіями досвіду культурної творчості народу, своєрідним "посібником" для пізнання закономірностей духовного розвитку нації, аналізу причин духовних злетів й втрат на цій ниві [6].

Досвід минулих часів, накладаючись на теперішню ситуацію, актуалізується, використовується для розв'язання злободенних проблем як на державному, так і на місцевому рівнях. Політика держави набуває тим більшої результативності, чим гармонійніше вона поєднує минуле, теперішнє і перспективи на майбутнє. Крім того, національна культурна спадщина виступає своєрідною матрицею для оцінки й використання досвіду духовного й практичного розвитку зарубіжних країн, переломлення цього досвіду крізь призму національних інтересів.

Зважаючи на історично зумовлену різноманітність у духовному житті різних регіонів України, важливим принципом децентралізації державного управління у

сфері культури є узгодження загальнонаціональних завдань у культурній сфері з регіональними особливостями й інтересами.

Складна геополітична обстановка, яка на сьогодні є і була притаманна всій історії становлення й розвитку української держави, зумовила значні розбіжності в перебігу духовного життя у різних регіонах. Як об'єктивний вплив різних культур (грецької, візантійської, польської, турецької, російської, литовської та ін.), так і примусове цілеспрямоване насадження поневолювачами своїх систем духовних цінностей на теренах захоплених ними українських земель залишили помітний слід у спадок незалежній Україні. Нині регіональні еліти досить активно намагаються використовувати ці об'єктивно наявні розбіжності в ментальності, світоглядних та моральних орієнтирах, політичній свідомості населення тих чи інших частин української території задля досягнення своїх політичних цілей та матеріального збагачення. Тому децентралізація державного управління у сфері культури повинна не лише максимально повно врахувати наявні особливості духовного життя кожного регіону, але й ефективно протидіяти негативним тенденціям у культурному розвитку на регіональному рівні [7].

Послідовна реалізація системного підходу в децентралізації державного управління у сфері культури передбачає наявність висококваліфікованих управлінських кадрів, спроможних об'єктивно оцінювати ситуацію й енергійно вживати адекватних заходів для розв'язання назрілих проблем. Цим зумовлюється особливе значення принципу фаховості та компетентності суб'єктів культурної політики.

Доволі часто трапляються випадки, коли високопрофесійні управлінці проявляють безпорадність, якщо їм доводиться опікуватися тією галуззю чи об'єктом культури, з особливостями функціонування яких вони недостатньо обізнані. На превеликий жаль, ми нині є свідками подібних ситуацій, коли державні службовці, що позитивно проявили себе в одній сфері "перекидаються" в іншу, де їхнє керівництво стає неефективним, а то й провальним саме через некомпетентність. Часто буває і навпаки: людина володіє всією необхідною масою знань щодо об'єкта управління, але не набула потрібних умінь та навиків управлінської діяльності, не сформувалася як фахівець. У такому разі її зусилля також не дадуть бажаного результату. Тільки єдність знань, умінь і навиків суб'єктів культурної політики надає змогу досягнути (за наявності належного рівня фінансового, нормативно-правового, організаційного, комунікативного, інформаційного тощо забезпечення) бажаних результатів. Звідси впливає ще один важливий принцип децентралізації державного управління у сфері культури щодо максимально можливого залучення бюджетних асигнувань і приватних коштів у фінансування культурної сфери [8].

У сучасних умовах доцільно запровадити новий підхід до фінансування культурної сфери, який передбачає поєднання різних фінансових ресурсів: бюджетних асигнувань, позабюджетних надходжень, коштів, отриманих від культурно-мистецької діяльності закладів та установ культури. Тому назріла гостра необхідність відпрацювати такі нормативно-правові та організаційні

механізми залучення приватних коштів у культурну сферу, які максимально узгоджували б приватні і загальнодержавні інтереси та мінімізували ризики деструктивного впливу бізнесу на культуру.

Одночасно варто удосконалювати форми бюджетного фінансування сфери культури, що передбачає поєднання різних методів і принципів з метою більш раціонального використання ресурсів і формування реальної багатоканальності бюджетного фінансування, а саме: розширення сфери застосування системи грантів на конкурсній основі з метою підтримки кращих проектів; фінансування державних програм у сфері забезпечення і використання культурної спадщини і залученням до їх реалізації коштів бюджетів усіх рівнів і позабюджетних джерел; запровадження цільових трансфертів із державного в регіональні і відповідно із регіональних у місцеві бюджети; розширення форм зустрічного фінансування на основі партнерської участі держави, підприємницьких структур та громадських організацій [9].

Процес децентралізації державного управління у сфері культури дає можливість переглянути існуючі структури та управлінські методи з метою оптимізації надання послуг, спрямованих на підвищення рівня доступу до знань, до цифрових технологій, збереження пам'яті про населені місця та традиції (включаючи ремесла), але водночас підтримуючи сучасні творчі та креативні прояви. Сфера культури є двигуном почуття власної гідності та гордості, таким чином сприяючи такій необхідній для сучасної України соціальній консолідації. Рівнозначно важливим є те, що надання культурних послуг має мати на меті внесок у культурне та креативне підприємництво, яке даватиме поштовх місцевому економічному розвитку та пропонуватиме перспективи для молодих талантів з усієї країни. Це також можливість на практиці довести не раз говорену можновладцями тезу про те, що Україна пропонує населенню легке долучення до культури та знань через мережу загальнодоступних державних установ й приватних ініціатив, які забезпечують доступність книг, музики, театру та кінематографу.

Критеріями ефективності децентралізації державного управління у сфері культури повинна стати конкурентоспроможність українського культурного продукту, закладів культури, які зможуть гідно репрезентуватися на рівні із зарубіжними. Використання сучасних маркетингових та інформаційних технологій і здоровий протекціонізм держави дозволять не лише захистити національного виробника культурного продукту, а й зробити його впливовим гравцем на міжнародному рівні [2].

Сьогодні культурне життя концентрується переважно у великих адміністративних центрах, тоді як у менших населених пунктах з обмеженими фінансовими можливостями, нижчим освітнім рівнем населення відбувається поступове руйнування культурної інфраструктури, а отже, і системи підготовки творчих та управлінських кадрів. Значна частина населення країни позбавлена можливості повноцінно користуватися культурними благами, брати участь у культурному житті.

Також вкрай необхідно здійснювати кропітку роботу у напрямку адаптації національного суспільного ландшафту до європейських соціокультурних практик. Це є невід'язним без запровадження реформи децентралізації

державного управління стосовно культурної сфери. Участь у цих перетвореннях центральних і місцевих органів влади має бути як ніколи професійною і відповідальною.

Крім того, децентралізація державного управління у сфері культури, якщо вона претендує на відповідність європейським зразкам, мусить запровадити відповідні механізми реального партнерства між державними структурами, які займаються культурною політикою, і широкою громадськістю. Спільно вироблені конструктивні рішення мають більше шансів на вдалу реалізацію. До того ж слід пам'ятати, децентралізація державного управління у сфері культури є необхідною складовою функціонування громадянського суспільства, пробудження почуття громадянської відповідальності [10].

На наш погляд, мають рацію ті фахівці, які вважають найадекватнішою моделлю децентралізації державного управління у сфері культури підприємницьку модель, що наполягає на тісній співпраці культурної сфери та економіки. Це стосується передусім сучасного мистецтва та культурних індустрій — саме вони є найбільш придатними до матеріального відтворення вкладеної в них творчості, саме вони потребують механізмів, які б дозволяли завершувати увесь цикл культурного виробництва.

Створення конкурентоспроможного культурного продукту неможливе без вдосконалення освітньої системи, яка б навчала не лише виробників, а й адміністраторів, менеджерів, і, врешті-решт, підвищувала культурний рівень пересічного споживача.

Пріоритетними напрямками децентралізації державного управління у сфері культури мають стати спільні напрацювання державних органів влади та професійної культурної спільноти, котрі міститимуть чіткі пропозиції щодо культурного розвитку, а саме:

- подальший перегляд функцій Міністерства культури, молоді і спорту України, делегування деяких із них іншим, у тому числі недержавним, суб'єктам (охорона культурної спадщини, музейна діяльність, координація діяльності театрів);

- врахування культурної специфіки регіонів під час проведення реформи місцевого самоврядування з метою збереження базової мережі закладів культури, збільшення їх фінансової і матеріально-технічної спроможності, урізноманітнення діяльності;

- удосконалення законодавчої бази задля посилення спроможності неурядових організацій, що діють у царині культури, виконувати моніторингові, управлінські, організаційні, наглядові, дослідницькі функції;

- модернізація мережі культурних закладів, наближення їх менеджменту і матеріально-технічної оснащеності до європейських стандартів;

- збільшення доступності культурних благ для громадян незалежно від місця проживання, їх активне залучення до участі в культурних практиках, особливо на регіональному та місцевому рівнях;

- підвищення ефективності партнерства держави, структур громадянського суспільства і бізнесу в царині культурної політики через створення механізмів участі інституцій громадянського суспільства у формуванні та реалізації культурної політики, сприяння розвитку благодійництва в культурній сфері, прискорення прийняття Закону України "Про меценатство";

— розробка та реалізація додаткових заходів для збереження та актуалізація національної культурної спадщини, перетворення її на важливий чинник просвітництва і зміцнення національної ідентичності, передусім у молоді [3].

Світовий досвід свідчить про те, що запозичення управлінських моделей (від тих, що передбачають розгалужену та ієрархізовану систему державних органів з питань культури, до тих, де аналогічні функції виконують недержавні або напівдержавні автономні структури) може дати позитивний результат, якщо воно здійснюється критично і вибірково, з урахуванням конкретних економічних та політичних умов країни, притаманних їй традицій взаємодії суспільства і влади.

ВИСНОВКИ

Таким чином, для успішного досягнення цілей децентралізації державного управління у сфері культури необхідно забезпечити реалізацію таких принципів цього процесу: оптимального поєднання централізації і децентралізації управлінської діяльності у цій сфері; чіткого розподілу функцій між центральними органами державної влади і органами місцевого самоврядування; забезпечення доступності до культурної творчості найширших верст населення; бережливого ставлення до національної культурної спадщини та гармонійного поєднання її надбав з сучасними духовними процесами і тенденціями в Україні й світі; узгодження загальнонаціональних завдань у культурній сфері з регіональними особливостями й інтересами; фаховості та компетентності суб'єктів культурної політики; максимально можливого залучення бюджетних асигнувань і приватних коштів у фінансування культурної сфери.

Література:

1. Реформа системи державного управління та місцевого самоврядування в Україні: стан, виклики, перспективи здійснення: наук. доп. / авт. кол.; за заг. ред. В.С. Куйбіди. — К.: НАДУ, 2018. — 180 с.
2. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація: монографія / Відп. ред. Н.Р. Нижник; Кол. авт.: В.Б. Авер'янов, І.А. Грицяк, С.Д. Дубенко та ін. — К.: Вид-во УАДУ, 1997. — 448 с.
3. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini>
4. Соціальна і гуманітарна політика: підручник / [авт. кол.: В.П. Трощинський, В.А. Скуратівський, М.В. Кравченко та ін.]; за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського. — К.: НАДУ, 2016 — 792 с.
5. Карлова В.В. Особливості реформування державного управління у сфері культури на регіональному і місцевому рівні / В.В. Карлова // Суспільство. Держава. Управління. Право. — 2011. — № 1. — С. 33 — 45.
6. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. — К.: НАДУ, 2011. Т.2: Методологія державного управління / наук.-ред. колегія: Ю.П. Сурмін (співголова), П.І. Надолішний (співголова) та ін. — 2011. — 692 с.

7. Соціогуманітарні чинники інтеграції і консолідації українського суспільства: аналіт. доп. / Авт. кол.: В.П. Трощинський, В.А. Скуратівський, О.П. Петроєж та ін. — Київ: НАДУ, 2018. — 160 с.

8. Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів: теоретичні і політичні аспекти: монографія / В.П. Трощинський, В.А. Скуратівський, Н.П. Ярош та ін.; за заг. ред. В.П. Трощинського. — К.: НАДУ, 2018. — 256 с.

9. Децентралізація у сфері культури: можливості та виклики / Фахівцю бібліосервісу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://lib.if.ua/prof/?p=2085>

10. Децентралізація і культура / Тиждень ua [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Culture/210164>

References:

1. Kujbida, V.S. (2018), *Reforma systemy derzhavnoho upravlinnia ta mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: stan, vyklyky, perspektyvy zdijsnennia* [Reform of the system of public administration and local self-government in Ukraine: state, challenges, prospects for implementation], NADU, Kyiv, Ukraine.
2. Nyzhnyk, N.R. Aver'ianov, V.B. Hrytsiak, I.A. and Dubenko, S.D. (1997), *Derzhavne upravlinnia v Ukraini: tsentralizatsiia i detsentralizatsiia* [Public Administration in Ukraine: Centralization and Decentralization], Vyd-vo UADU, Kyiv, Ukraine.
3. NISS (2019), "Analytical Report on the Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine "On Internal and External Situation of Ukraine in 2018", available at: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini> (Accessed 15 Dec 2019).
4. Troshchyns'kyj, V.P. Skurativs'kyj, V.A. and Kravchenko, M.V. (2016), *Sotsial'na i humanitarna polityka* [Social and humanitarian policy Textbook], NADU, Kyiv, Ukraine.
5. Karlova, V.V. (2011), "Features of reforming public administration in the field of culture at the regional and local level", *Suspil'stvo. Derzhava. Upravlinnia. Pravo*, vol. 1, pp. 33—45.
6. Kovbasiuk, Yu.V. Surmin, Yu.P. and Nadolishnij, P.I. (2011), *Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia: T. 2, Metodolohiia derzhavnoho upravlinnia* [Encyclopedia of Public Administration. Vol. 2, Methodology of Public Administration], NADU, Kyiv, Ukraine.
7. Troshchyns'kyj, V.P. Skurativs'kyj, V.A. and Petroiezh, O.P. (2018), *Sotsiohumanitarni chynnyky intehtratsii i konsolidatsii ukrains'koho suspil'stva* [Socio-humanitarian factors of integration and consolidation of Ukrainian society], NADU, Kyiv, Ukraine.
8. Troshchyns'kyj, V.P. Skurativs'kyj, V.A. and Yarosh, N.P. (2018), *Formuvannia ukrains'koi identychnosti v umovakh suchasnykh vyklykiv: teoretychni i politychni aspekty* [Formation of Ukrainian identity in the face of contemporary challenges: theoretical and political aspects], NADU, Kyiv, Ukraine.
9. lib.if.ua (2017), "Decentralization in the cultural sphere: opportunities and challenges", available at: <https://lib.if.ua/prof/?p=2085> (Accessed 15 Dec 2019).
10. Trehub, H. (2018), "Decentralization and culture", *Tyzhden' ua*, available at: <https://tyzhden.ua/Culture/210164> (Accessed 15 Dec 2019).

Стаття надійшла до редакції 20.01.2020 р.